
Söderöposten

Medlemsblad för Söderöns Hembygdsförening

*Lars Olsson, Patrik, Bror och Olov Westerberg samt Anja Parck
sommaren 1990*

Foto Leon Zetherström

Nr 2 2011

Innehåll:

Ordföranden har ordet	sid 3
Hembygdsföreningens årsmöte 2011, Waltagrind	sid 4
Årsmötesprotokoll	sid 5-7
Annonser	sid 8-11
Upplands fornminnesförening och hembygdsförbund, Våffelstugan	sid 12
Information om Bygdeband, Tredubbel bröllopsfest	sid 13
Rysshärjningar på Söderön 1719, del 1	sid 14-15
Landstormen	sid 16
Tänk om....	sid 17
Josefina Johansson (Fina)	sid 18-20
Sommartidningen - en Söderöprodukt	sid 21
Fågelträdet vintertid på Högalund i Tuskö	sid 22-23
Söderöns Hembygdsförening	sid 24

Ur bondepraktikan maj:

"En bisvärm i maj är lika mycket värd som ett lass hö."

Dags att betala medlemsavgiften.

Årsavgiften är 100:-/person Plusgiro 15 28 61-1

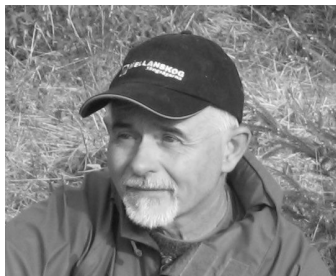
Glöm inte uppge namn.

Kolla på adressetiketten på sista sidan.

Står det 11 vid din adress, har Du betalat för 2011.

Söderöpostens redaktion består f.n. av:
 Hans Tibell, Viveka och Åke Westman
 För innehållet i artiklarna svarar respektive författare
 Ansvarig utgivare är Hans Tibell

Har ni material (text eller bilder eller både och), mejla dem till westsson@comhem.se
 Layout Åke Westman.

Ordföranden har ordet!

Kära medlemmar!

Snön och vintern kom den 9 november och höll sig kvar ända till mitten av april, drygt 5 månader med mycket snö och 70 cm is på fjärdarna.

Men allt har en ända och nu (i påskveckan) har vi fått nästan sommar - och dessutom blodtörstiga mygg!

Kan det aldrig vara lagom?

Vid årsmötet 27 mars kunde vi konstatera att vår förening är större än någonsin med ca 300 medlemmar, har god ekonomi, att många aktiviteter är genomförda och fler kommer under 2011.

Detta är mycket glädjande eftersom många hembygdsföreningar har stora bekymmer.

Jag tror att vår inriktning på att "odla det kulturella klimatet", dvs ha trevligt och roligt, är riktigt och det verkar vara uppskattat.

Eftersom Söderögårdens Bygdegårdsförening driver den förnämliga bygdegården, Söderöns Utvecklingsgrupp och föreningen Söderöns Framtid ägnar sig åt näringsliv och infrastruktur, så blev nöjena kvar år oss - en utmärkt bra arbetsfördelning! (Anmärkning: vi är kanske lite mer seriösa än så, men vi satsar mycket mera på trivsel än plikter!)

Men allt kan bli bättre. Det finns ett ständigt behov av nya idéer och friska armar och huvuden för att genomföra det.

Vi hoppas att du som är medlem vill fortsätta att vara det, och att du som är nyfiken på oss kommer med på aktiviteterna och blir medlem.

Söderön är i sanning en härlig plats och god samvaro gör den ännu bättre!

Bästa hälsningar till er alla!

Hans Tibell

Hembygdsföreningens årsmöte 2011

Söndagen den 27 mars 2011 höll Söderöns Hembygdsförening sitt årsmöte, som vanligt i Söderögården. Ett 25-tal medlemmar deltog.

Med Christer Mattsson som ordförande klubbades punkterna på dagordningen.

Efter genomgång av verksamhetsberättelse, ekonomisk redovisning och revisionsberättelse beslutade årsmötet att bevilja styrelsen ansvarsfrihet för det gångna året.

Hans Tibell omvaldes till ordförande för 2011. Styrelsens sammansättning finns sammanställd på baksidan av Söderöposten.

Föreningen har för närvarande ca 320 medlemmar.

Verksamhetsberättelsen för 2010 finns redovisad i Söderöposten nr 1 2011.

Protokoll från årsmötet, finns med i detta nummer av medlemsbladet, så även den ekonomiska redovisningen. Av den senare framgår att föreningens ekonomi är god.

Styrelsens verksamhetsplan för året innehåller ett stort antal aktiviteter av olika slag.

Utöver det som redovisas i verksamhetsberättelsen (Söderöposten nr 1 2011) kan nämnas besök på Hargs bruk och bruksmuseum i maj. Datum och tider för aktiviteterna kommer som vanligt i Söderöposten.

Efter årsmötet vidtog förtäring. Mötesdeltagarna lät sig väl smaka av bl.a. härliga smörgåstårter, som vanligt gjorda av Margit Bergström.

Mycket goda!

Vid tangenterna
Bengt Skagersjö

Waltagrind

Bakom Görans Olssons hus i Långalma låg torpet Waltagrind.

Man kan fortfarande se syrener och stenvuren. Robert Henningsson har släktforskat kring de som bodde på torpet, vilket antagligen flyttades ut från byn vid laga skiftet på 1860-talet. Torpet stod öde från 1890-talet. Robert vill gärna få veta vad Walta eller Valta betyder i sammanhanget. Det fanns också ett Waltabröterna i närheten. Är det någon av Söderöpostens läsare som har någon idé?

Viveka Westman

ÅRSMÖTESPROTOKOLL 2011-03-28

Plats: Söderögården, Långalma

1. Årsmötets öppnande

Föreningens ordförande Hans Tibell förklarar årsmötet öppnat. 24 medlemmar är närvarande.

2. Val av ordförande för årsmötet

Till ordförande för årsmötet valdes Christer Mattsson.

3. Val av sekreterare för årsmötet

Till sekreterare för årsmötet valdes Bengt Skagersjö.

4. Val av två justeringspersoner

Till att justera årsmötesprotokollet valdes Anders Lindén och Carl-Johan Wedin.

5. Fastställande av dagordning

Föreslagen dagordning godkändes.

6. Fråga angående mötets utlysande

Kallelse till årsmötet har skett genom meddelande i Söderöposten (två nummer) och i Annonsbladet. Årsmötet godkände mötets utlysande.

7. Styrelsens verksamhetsberättelse och ekonomisk redovisning för år 2010

Verksamhetsberättelse för 2010 finns redovisad i Söderöposten nr 1 2011. Ekonomisk redovisning för 2010 utdelades vid mötet och föredrogs av föreningens kassör Christer Mattson. Verksamhetsberättelsen och den ekonomiska redovisningen godkändes av årsmötet. Föreningen har för närvarande 318 medlemmar.

8. Revisorernas berättelse

Revisionsberättelsen redovisades av Margaretha Mattsson, och godkändes av mötesdeltagarna.

9. Fråga om ansvarsfrihet

Årsmötet beslutade bevilja styrelsen ansvarsfrihet för 2010.

10. Val av ordförande

Hans Tibell omvaldes till ordförande på ett år.

11. Val av styrelse och styrelsesuppleanter

Till ordinarie ledamöter i styrelsen valdes på två år Christer Mattsson (omval) samt Margit Bergström och Bengt Skagersjö, nyval.

Till suppleanter i styrelsen valdes på ett år Robert Carlsson, Agnetha Eriksson, Hans Gustavsson, Karin Hörner-Andersson samt Anna:Britt Matsson.

12. Val av revisorer och ersättare

Till revisorer på ett år omvaldes Margaretha Mattsson och Lage Löwén, och till ersättare på ett år Mats Jorlin.

13. Val av ombud till Upplands Fornminnes- och Hembygdsförbund

Årsmötet beslutade att ombud till Upplands fornminnesförbund utses av styrelsen.

14. Val av ombud till Söderögårdens Bygdegårdsförenings årsmöte

Årsmötet beslutade att ombud till Söderögårdens Bygdegårdsförenings årsmöte utses av styrelsen.

15. Val av ledamöter i valberedningen varav en sammankallande

Till valberedning valdes Arne Westerberg och Patrik Westerberg med Arne Westerberg som sammankallande.

16. Fastställande av medlemsavgift för 2012

Beslutades att medlemsavgiften för 2012 skall vara oförändrad 100 kronor.

17. Behandling av motioner

Inga motioner har inlämnats till styrelsen.

18. Styrelsens förslag till verksamhetsplan

Styrelsens förslag till verksamhetsplan finns att läsa i Söderöposten nr 1 2011. Aktiviteterna annonseras efter hand i Södelöposten

19. Övriga frågor

Under övriga frågor nämndes nya former för Nationaldagsfirandet, det fortsatta arbetet med Bygdeband.

20. Årsmötets avslutande

Årsmötets ordförande avslutade årsmötet.

Bengt Skagersjö
Mötessekreterare

Christer Mattsson
Mötets ordförande

Justeras:

Anders Lindén

Carl-Johan Wedin

Ekonomisk rapport i sammandrag:

Föreningens intäkter:

Intäkter av aktiviteter	3377:-	
Söderödagen	0	
Försäljning	7770:-	
Medlemsavgifter	40100:-	
Kommunala bidrag	1250:-	52497:-

Föreningens kostnader:

Inköp material och varor	3938:-	
Möteskostnader	1609:-	
Medlemsavgifter	3216:-	
Kostnad för aktivitet	1000:-	
Söderödagen	0	
Lokalhyra	2050:-	
Kontorsmaterial	669:-	
Trycksaker	11799:-	
Annonsering	1156:-	
Porto	2500:-	
Övriga kostnader	7465:-	
Bankkostnader	456:-	35838:-

Överskottet på 16639:- förs över till 2011 års verksamhet

Vår på Hargs bruk

Studiebesök den 18 maj kl 18.00

**Samling vid brukskontoret, där Ulf Dietichson,
vd för Hargs Bruk AB, tar emot.**

**Efter ungefär 1 timmes föreläsning går vi till bruks-
museet för visning.**

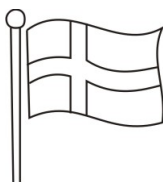
**För ytterligare information, kontakta Hans Tibell,
tel nr se baksidan på denna tidning.**

Medtag egen kaffekorg.

Välkomna!

Nationaldagsfirande vid Söderögården

Måndag den 6 juni kl 12.00

**Musik och dans av Häverö Folkdanslag
med spelmän samt
högtidstal av Tage Sjölander Öregrund,
bördig från Sundsveden**

**Kaffeserveringen börjar kl 11.30 och vi bjuder alla
i folkdräkt på kaffet.**

Samarr. med Söderögårdens Bygdegårdsförening.

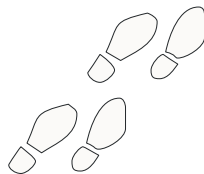
Välkomna!

Något för morgonpigga

Onsdag den 13 juli.

**För tredje året gör vi en vandring längs
Långalmastigen.**

Samling vid skolan i Långalma kl 07.00.

**Vid niotiden tar vi paus och äter upp medhavd matsäck
vid gistvallen.**

**Vill man inte gå, kan man ju cykla eller ta bilen till gist-
vallen och ta sitt morgonkaffe med oss andra.**

**Har vi tur har Anders Westerberg klarat av morgon-
sysslorna med fåren och kan delta.**

Välkomna!

Söderödagen

Söndagen den 17 juli kl 12.00

**Sedvanliga muntrationer från scenen
som talangjakt och uppträdande av artister.**

Lokala hantverkare ställer ut.

Utställning och presentation av gamla fordon.

Loppis och boklåda.

Servering av smörgåsar, korv och glass.

Och sist men inte minst: Highland Cattle-bingo.

Se mer i annons i Annonsbladet.

Välkomna!

Internationella skogsåret

**FN har utlyst 2011 till det nationella skogsåret.
Under hela året pågår aktiviteter runt om i världen för
att uppmärksamma skogen och dess värde.**

Så och på Söderön.

**INTERNATIONELLA
SKOGSÅRET • 2011**

**Skogsvandring vid Lotsholmen
4 augusti kl. 18.00.**

**Hans Tibell guidar oss och visar både produktionsskog
och naturvärden.**

Medverkan från Skogsstyrelsen.

Medtag matsäck.

Välkomna!

Geologins Dag den 10 september kl 10.00

**Samling vid Söderögården
Avd dir Arne Sundberg föreläser och vi
besöker någon av Söderöns gruvor.
Servering av soppa.**

Välkomna!

**Under hösten kommer det även att bli en svampexcursion?
Och berättarkväll.**

Mer om detta i nästa nummer av Söderöposten.

Jubileumsresa till Åland 14 augusti

Vi firar föreningens 10-års jubileum med en resa till Åland.

Priset inkluderar resa och mat samt guidad tur på Åland.

Pris: 100:— för medlem, 500:- för icke medlem.

Preliminärt program, tiderna är lokala:

08.00 Vi hämtas med buss vid Söderögården för färd till Grisslehamn.

10.00 Färja från Grisslehamn.

13.00 Ankomst Eckerö/Berghamn.

13.45 Ankomst Önningeby Hembygdsförening. Museibesök, möte med hembygdsföreningen.

15.00 Avresa mot kastellholm.

15.30 Ankomst till Kastellholm/Karl-Jansgården. Valfritt besök på Karl-Jansgården, Kastellholms slott eller fängelsemuseet.

17.30 Avresa mot Eckerö/Berghamn

18.30 Avgång färjan.

19.30 Ankomst Grisslehamn.

21.00 Ankomst Söderögården.

Väl i land tas vi emot av guiden Sigbritt Finne, känd av de som var med på förra resan.

Hon har sammanställt ett trevligt program på fem timmar.

Anmälan vill vi ha senast den 4 juli och Ni kan kontakta antingen:

Hans Tibell, Margit Bergström, Anna-Britt Mattsson, Christer Mattsson eller Viveka Westman.

Samtligas tel. nummer finns på baksidan på denna tidning.

Vi önskar Er välkomna!

Upplands fornminnesförening och hembygdsförbund

Upplands fornminnesförening och hembygdsförbund har till ändamål att inom Uppland bl.a. främja kulturmnesvården och vården av kulturlandskapet, främja kulturhistorisk forskning samt att genom publikationer, föreläsningar och debatter förmedla kunskap inom området.

Antalet hembygdsföreningar som är anslutna till förbundet är ca 75 stycken, däribland Söderöns hembygdsförening. Det finns därutöver ca 750 enskilda medlemmar.

Landsantikvarien är ständig medlem i styrelsen och tillika dess sekreterare.

Bland förbundets aktiviteter finns bl.a. ett vinterting, någon vår- och/eller höstutflykt en årlig ordförandedekonferens samt naturligtvis ett årsmöte.

Vid det senaste årsmötet den 9 april var den nytillträdde länshövdingen

Peter Eghardt ordförande, vilket visar nivån på förbundets verksamhet inom länet.

Det är Stiftelsen Upplandsmuseet som svarar för förbundets kansli, för medlemsregister och redaktion.

Vår egen förenings största nytta av medlemskapet är kontakter med andra liknande föreningar som vår, utbyte av erfarenheter och tips på aktiviteter.

Värd för årsmötet 2011, som hölls i Gottsunda, var Wardsaetra & Gutasunds hembygdsförening, som har som sitt område gårdarna Vårdsättra, Vårdsättra kvarn och Gottsunda gård.

Föreningen har ingen hembygds gård, men har en runsten som föreningen vårdar.

Vid årsmötet deltog ca 70 personer.

Vår förening representerades av under tecknad.

Bengt Skagersjö
Ombud

Våffelstugan

Siv Strömer kommer även i år att hålla våffelstugan i Långalma öppen.

Öppettider kommer att anslås vid vägen som vanligt.

Ta gärna en paus med kaffe och våffla hos Siv.

Man behöver inte gå Långalmastigen för att unna sig litet guldkant på tillvaron.

Viveka Westman

Pia Eriksson och Siv Strömer

Foto: Viveka Westman

Den 6 mars träffades vi i Söderögården och Åke Westman informerade om hur man arbetar med Bygdebånd.

Viveka Westman

Hans-Olov, Pia, Margit, Bosse, Patrik, Hans och Robert, lär sig av Åke hur Bygdebånd fungerar. Foto Viveka Westman

Tredubbel bröllopsfest.

Från Algot Sjögren i Östhammar har vi fått nedanstående tidningsurklipp. Det är taget ur tidningen Åbo Underrättelser från den 2 juli 1885.

Översättning:

Från Skandinav. länderna
Tredubbel bröllopsfest. Något som hör till sällsyntheterna omtalas av svenska blad, att far, son och sonson firade var sitt bröllop sistlidne midsommardag i Bohl, Börstils socken i Roslagen, i det att den först nämnde, Jan Jansson, firade sitt guldbröllop, hans son silverbröllop samt dennes son bröllop.

Från Skandinav. länderna.

Tredubbel bröllopsfest. Något som hör till sällsyntheterna omtalas af svenska blad, att far, son och sonson firade hvar sitt bröllop sistlidne midsommardag i Bohl, Börstils socken i Roslagen, i det att den först nämnde, Jan Jansson, firade sitt guldbröllop, hans son silverbröllop samt dennes son sitt bröllop.

Jag har pratat med Irene Tomtex som nu bor vid Bohl och är barnbarnsbarn till den som gifte sig.

Hon har gårdens släkter nedtecknade och vi ska lägga upp det i Bygdebånd till sommaren.

Viveka Westman

Rysshärjningarna på Söderön 1719

En gammal sägen från ofredens dagar
(Från Östhammarstidningen 1902)

Sammanställt av **Robert Henningsson**
och **Hans Tibell**. Del 1.

Det var 1719. Hotfulla rykten kvalde folket här uppe på Roslagens kust, rykten om att ryssen skulle komma! Ryssen sköflade allt som bondens flit under möda och oviss-het fått ihop – ryssen stack eld i gårdarna och brände in hatet i svenska hjärtan.

Vid skräckorden: ryssen kommer! Gömde barnen hufvudena i halm-bädden och modern suckade tungt, men bonden lade råd med grannen och då samlade sig en hop män kring beslutet att värna sitt och de sina.

Äfven från Landsherren kom bud, som presten läste upp i kyrkan, att som ryssen var i sjön skulle vårdka-sar stundeligen bevakas och som Kongl. Majt:s skepp kryssade utan-för kusten, borde man flitigt skåda efter aftalda signaler; därtill befall-des, att för ilbudens hastiga fram-skaffande, vid hvarje gästgifvare-gård på de större vägarna dag och natt en häst skulle vara till fångs. De voro kvafva dessa sommardagar och alltmer sammandroga sig mol-nen där i öster.

Den 8 Juli föreskrev Landshöfding-en att hästar och boskap borde från-stranden drifvas något upp i landet och att invånarne i länet skulle

hafva sina "försvarsgevär" till reds med med yxor och spadar och an-nat redskap samt hvar man vara försedd med 8 dagars kost, för att jämte armén hjälpa till.

Redan fem dagar därefter kom åter bud, att "både Adel, Ståndspersoner som ock Borgare och Allmoge skulle utan försummelse hålla sig färdiga, till häst och fot, med hvad gevär, som åstadkommes kunde, samt 2 veckors underhåll, att vid första vink, genom natt och dag, man ur huset på hvad tid eller ort som det behöfdes, sig samla att fi-enden angripa och förjaga".

Man var tydligen varnad af signa-lerna och de svenska galererna dro-go sig undan för öfvermakten, hvars besättning fångar sedermera uppgåfvo till 5.000 infanterister och 30 kosacker.

Tvångslots från Singö

Den 13 juli hade ryssarne landat vid Singö och gingo liksom med skallgång öfver hela ön. Alla, som bodde vid sträderna hade dock flytt undan, och den ende fienden fick tag i, var bonden Matts Mattsson i Backeby, som med sina små barn hade dolt i skogen, utan barmhär-tighet släpades han med, bunden vid en kosackhäst, för att tjäna som vägvisare

Söderö-männens bragd

Flyktingarne från Singö hade dock spridd underrättelsen om fiendens

ankomst, och på Söderön var man fast besluten att möta våld med våld och ej släppa fram den lede moskoviten.

Man hade vid Tuskö redan stenat igen segelrännan från hafssidan, men då man befarade en liknade skullgång som på Singö, så gjordes förhuggning af fällda träd tvärs öfver ön, från Tuskö till Långalmaviken, där vid Tuppagren man likasom vid Tuskö Täppa, stenat igen inloppet från Sladdarösidan och beredt skyddade försvarsplatser.

Så inväntade man fienden, och när de första spjårne stego i land, så fälldes de, den ene efter den andre af välriktade skott ur Söderömännens säkra lodbössor.

Måhända fanns där äfven bakom förhuggningen någon till verkligt Krigsbruk ratad invalid, som förstod att låta en gammal trumma ljuda – alltnog, moskoviten fann rådligast att lämna denna försvarande strand och vände sin sköflingslust mot Hargs bruk och seglade in i Edebo-viken för att bränna Schebo – hvarefter han vände om och kom sannolikt styrende väster om Fagerö, upp på Östhammarsfjärden.

Östhammar i aska

Den 17 juli, som var en böndag, lade fienden till vid stranden, det var morgonen, när folket skulle gå i kyrkan man hade väl känt sig

Säker sedan fienden öfvergivit sitt anfall på Söderön, och voro måhända ej stadens 40 borgare besjälade af samma beslutsamhet som Söderömännena.

Där blev ve och förtviflan! Ryssarne härjade, slogo sönder och stucko i brand allt i deras väg, de arma invånarne visste ej hvart de skulle taga vägen undan de rasande vilddjuren. Det var kropps- och själanöd bland de rykande ruinerna och ej heller Herrans tempel vardt skonadt på denna bön- och botedag.

Jublande i sitt segerrus rodde fienden sina galejor ut till Galtfjärden samma väg han kommit – det gällde nu de ohärjade trakterna där norröfver! När han kom till Slätö landsattes den numera öfverflödige vägvisaren – därifrån han fick taga sig bäst han kunde. Utan lifsmedel på en af befolkningen öfvergiven ö, var hans belägenhet ej den allra bästa, men brödlös bättre än rådlös, af en gammal notsträng och några brostockar gjorde han en flotte som med vind och våg förde honom öfver till Häfverölandet den 20 juli. Säggen om Söderömännens bragd att värna sin ö är ett arf från far till son, de andra uppgifterna äro hämtade ur Erik Mikael Fants "Handlingar till upplysning af svenska historien", Upsala 1789. Historien och säggen må dock sena tiders barn hafva till efterdöme.

Fortsättning i nästa tidning

Landstormen

Landstormen tillkom i 1885 års härordning och bestod av åldersklasserna 33-40 år.

Uppgifterna bestod av försvaret av sitt närliggande inskrivningsområde. Det praktiska arbetet med organisationen, ledning, beväpning och övning sköts dock på framtiden. Från 1901 då den allmänna värnplikten infördes, tillkom uppgiften att skydda fältarméns mobilisering.

Landstorm mobiliserades vid första och andra världskrigets utbrott (1914 resp. 1939)

Landstormen avskaffades i Sverige med försvarsbeslutet 1942.

Uppgifter ur Wikipedia.

Landstorm i Mälby

Söndagen den 3 sept 1939 blev det mobilisering och man förlade landstormen till Mälby, hos Jersk-Anders, dvs hos Lasse Eriksson. Denna gång avslutades landstormen den 18 sept.

Lördagen den 2 december var det dags igen och den här gången var man kvar till 2 april 1940. Då hade fred slutits mellan Finland och Ryssland 13 mars.

På trettondagen 1940 fyllde Lasses mamma Ester 40 år och fotot togs på hennes födelsedag. Med på fotot är bl.a landstormsmän, som utspisades av Ester under förläggningstiden.

Mälby var länge klassat som militärt område, och när man ville ha upp en skylt med byns namn, gick det inte. Så Lasse har ordnat skylten på eget initiativ.

Lasse Eriksson och Carl-Johan Wedin har berättat ovanstående och nämner också att tisdagen den 9 april 1940 kunde man köra bil över Östhammars fjärden.

Söderögrabbar,

fotot ur föreningens arkiv

Ester fyller 40 år,

fotot ur föreningens arkiv

Ibland funderar man hur det kunde blivit om något annat hade hänt. Om man inte gjort si eller så, om man inte missat den bussen, om man fått det och det jobbet.

När det gäller historia kan man fundera t ex över vad som hänt om tyskarna inte hade förlorat kriget, om Gustav Vasa stannat i Danmark och blivit deras kung – hur hade Sverige sett ut då? Men detta kallas kontrafaktisk historieskrivning och anses mycket fult. Men vi har faktiskt en intressant händelse här på Söderön, som passar bra för sådana spekulationer.

En känd person på Söderön var Martin Jansson i Backgården Långalma (nuvarande Långalma 15:1, tidigare Långalma nr 5).

Han var en av många på Söderön som drabbades av Elfsnäsbolagets konkurs.

Den 23 och 24 november 1920 utbjöds gården på stor auktion med Ivar F Jansson (Lump-Ivar efter en av sina verksamheter) som auktionsförrättare. Det var utjord på Klyxen, skogsskifte på Tögen, Storängsskiftet, ett skifte i Tuskö samt Västergården som bjöds ut första dagen. Den andra dagen var det boskap, hästar, redskap, maskiner, en utombordsmotor mm.

Det gavs två månaders betalningsanstånd för godkända köpare, för övriga gällde kontant betalning eller godkänd borgen.

En av dem som bjöd, men som inte accepterades som köpare eftersom han inte ansågs vara betrodd, var en ålänning vid namn Algot Johansson. Han hade varit dräng i Norrskedika och idkade, utöver sin drängsyssla, små ”affärer” i snus, tobak, cigaretter. Han hade tillbringat en tid i Amerika och var framgångsrik, men ansågs snål eftersom han vid besök hos gamla vänner i Norrskedika blev bjuden på mat och kaffe, men vid återbesök senare på Åland bara bjöd på en liten karamell. Tiden i Amerika hade givit rikligt med kontanter, över 10.000 dollar som i dag skulle varit värt minst en halv miljon kronor.

Algot Johansson blev alltså inte bonde på Söderön, utan flyttade till Åland och gifte sig 1927. Han blev med tiden känd som Ålands störste redare under 1900-talet, ägde skaffär, varv, pälsaffär, tvättcentral, fastigheter mm. Han anses vara den person som betytt mest för sjöfarten och näringslivet på Åland i modern tid. Under efterkrigstiden var han en starkt drivande kraft för industriutvecklingen i främst Mariehamnstrakten och var också den som grundade Vikinglinjen.

I en omröstning vid 100-årsjubileét 1998 utsågs han till århundradets ålänning.

Vad kunde ha hänt om han blivit Söderöbo?

Robert Henningsson / Hans Tibell

Josefina Johansson (Fina)

När Ewa Larsson läste om Puss-Magnus i förra numret av Söderö-posten, kontaktade hon mig och mejlade över ett fotografi av stugan i Yttersby som han bodde i. Den låg i närheten av där Agnetha Erikssons hus ligger idag.

Ewas mamma, Ingrid är född i stugan intill vägen, se foto, och hon har berättat att när hon var liten gick Magnus runt och frågade flickorna ”kan jag få en puss, kan jag få en puss”.

Ewa äger idag stugan, Finas stuga kallad efter Ingrids mamma, Fina Johansson. Ewa har släktforskat och vi får här ta del av Finas levnadsöde.

Josefina Johansson föddes som oäkta barn till en piga den 2 februari 1884 i Jädra, Långtora, utanför Enköping. När hon var sexton år började hon arbeta som piga och flyttade runt i Uppland. Man kan följa hennes flyttningar genom kyrkböckerna, nästan ett nytt ställe varje år.

I Tärna församling blev hon med barn och födde sonen Fridner den 22 mars 1913. Hon födde sonen i Uppsala, och han lämnades till ett fosterhem. Fina fick inte vara kvar i hemförsamlingen eftersom hon fött ett oäkta barn.

Hon flyttar till Stockholm, till Maria Magdalena församling och enligt Rotemansarkivet bodde hon i november 1913 på St Pauligatan och flyttade i maj 1914 till fröknarna Lychou.

Den 6 maj 1915 föds sonen Stig, som lämnades till ett barnhem. Den 28 februari 1917 ansöker Fina om fattigvård och bidrag för att kunna utackordera Stig som fosterbarn.

I barnavårdsnämndens handlingar skriver man att Josefina bodde hos en äldre man, på Brunngatan 23, när denne försökte våldta henne.

Han hotade henne när hon försökte ta sig därifrån med Stig. Hon lyckades att sig därifrån och fick hjälp att ta sig till sin mamma och fosterfar i Kulla, där hon hade Fridner boende.

Dit kom emellertid en kommunalordf. Eriksson och körde iväg henne och barnen, tillbaka till Stockholm.

I dessa handlingar står det också antecknat vilka som var fäder till hennes barn. Stig blev placerad i fosterhem i Sigtuna och Fridner fick komma till sin mormor, Edla Johansson.

Och det är nu Fina hamnar i Ytterby på Söderön, hos Hilma Dalinda Adeleida Sjöström, Mamsell kallad.

Hon förs över från Johannes församling till Börstils församling den 5 april 1917.

Efter några månader flyttade Fina in hos August Johansson på andra sidan vägen, som hushållerska.

August kom från Vagnhärad till Strandbacken i Yttersby, via Norrskedika. Han hade varit gift två gånger och båda fruarna hade dött. 1915 hade han köpt Strandbacken och fastigheten delades 1923, då han sålde Strandhagen till handlaran Hasselqvist.

Och han sålde ytterligare en del av Strandbacken till Amanda Hallberg. Amanda var syster till Milly som gifte sig med Puss-Magnus.

Det kommer mer om dessa fastigheter och ägare i nästa nummer av Söderöposten.

Fina och August var förlovade, men gifte sig aldrig. De fick två barn tillsammans, Ingrid och Tage.

När Ingrid var fem år och Tage nyfödd, dog August i lungshot. Eftersom de inte var gifta fick Fina inte ära honom och inte heller barnen.

Men i januari 1936 skrevs ett köpekontrakt, där Augusts barn överlät huset på Ingrid för 500:- och Fina kunde bo kvar. 1946 skrevs ytterligare ett köpebrev, då Ingrid får lagfart på stugan.

Fina måste ha haft det svårt. Hon gick och hjälpte till på gårdarna här och där med skörd osv. Hon fick tillåtelse att plocka kottar och torra kvistar i skogen för att elda med i järnspisen, som var den enda värmekällan i stugan.

Det var dragit och i köket fanns breda golvplank, med brett emellan. På dessa hade hon lagt tidningar och en korkmatta, som hon säkert hade fått. Häftad med häftstift.

1942 fick hon i alla fall förbättringsbidrag för att kunna dra in el i stugan.

Hon hade en ko och några höns i ladugården och ett jättestort potatisland.

På ålderns höst flyttade hon in i en lägenhet i Uppsala och hon dog den 8 mars 1960, av en tumör i magen.

Hur gick det för Finas barn?

Fridner: När Fina flyttade till Yttersby, fick pojken flytta till sin mormor i Fittja. Han bodde där i fyra år och började skolan. Han dog den 4 oktober 1921 av hjärtslag, på väg till skolan. Forts.

Stig: Bodde i olika fosterhem och hamnade så småningom i Norrtäljetrakten.

Han gifte sig 1941 och fick tre barn. Ewa besökte honom under 1990-talet och han visste då inget om sin mamma eller eventuella syskon. Han visste inte heller om han var bortadopterad eller inte, vilket han inte var.

Han dog 2000.

Ingrid: Bodde med mamma Fina vid Strandbacken till hon var 15 år. Hon började då arbeta i familj i Uppsala och som springflicka.

På helgerna cyklade hon hem till Söderön, för att hjälpa till. Det blev 11-12 mil åt vardera hållet på oväxlad damcykel.

Hon gifte sig 1952 med Helmer Anderssson och de flyttade till Skogshyddan i Tensta, där Helmer skaffade åkerirörelse och körde lastbil. Ingrid skötte, förutom hemmet, även kontorsarbetet och mat och tvätt åt de anställda.

De fick dottern Ewa och flyttade 1969 in till Uppsala. Ingrid dog den 21 februari 1994.

Tage: Dog 1938, när han var elva år.

Ett stort tack till Ewa för att jag har fått skriva om Fina.

Ewa och hennes man bor idag i närheten av de byar som Fina och släkten har bott i. Cirkeln är sluten.

Viveka Westman

Puss-Magnus stuga till vänster och Axel Sjögrens till höger. Ingvar Sjögren står framför.

Strandbacken

Lagom till midsommar kommer Sommartidningen ut till alla hushåll och kontor i kommunen. Den finns även tillgänglig på turistbyråerna och i affärer.

Den är annonsfinansierad och trycks i 30.000 exemplar.

Förutom annonser och trevliga artiklar innehåller den ett evenemangskalendarium, som sträcker sig över hela sommaren och en bit in på hösten. Det är därför en tidning man gärna sparar.

Ansvarig utgivare är Sara Söderström, Marieberg på Söderön. Hon har varit med nästan ända från tidningens start och den hette då Sommarguiden.

Det var Norrtelje Tidning med lokalkontor i Östhammar som startade annonstidningen. Sara jobbade då som frilans och tillsammans med Karlerik Karlsson, lokalreporter på tidningen, gjorde de Sommarguiden.

Sune Selander och Sara Söderström
Foto: Emy Selander

Det hela startade 1985 och när Norrtelje Tidning lade ner sitt lokalkontor tog Östhammars Nyheter över konceptet till Sommarguiden, som nu fick namnet Sommartidningen.

Så småningom började Sara göra Sommartidningen i egen regi, första året tillsammans med Östhammars Bild och Tryck och senare i den egna frilansfirman..

Själv sköter hon den redaktionella delen. Skriver eget material men köper även in texter och bilder.

För den grafiska formgivningen står Sune Selander, grafisk formgivare med verksamhet i den gamla skolan i Söderby. I konceptet ingår även annonsförsäljare.

Vid sidan av sitt ordinarie arbete vid kommunikationskontoret på Forsmark, jobbar Sara genom sitt företag med textgranskning, språkvård och info-texter. Hon arbetar med företags hemsidor, marknadsföringsmaterial, presentationsmaterial, för t.ex EU-projekt och producerar medlemstidningar. Öregrunds Golfklubb är en förening som anlitar Sara.

Och som om inte detta vore nog är hon medlem i föreningen Bo på lantgård och hyr ut ett hus på sin gård.

Viveka Westman

Fågelträdet vintertid på Högalund i Tuskö

För ett år sedan skrev vi i april en fågelrapport från vårt Högalund i Tuskö. Det kan vara kul att jämföra hur det varit nu i vinter i äppelträdet utanför vårt köksfönster där vi hänger fågelmatshållare med solrosfrön, talgbollar och en kokosnöt.

Sedan vintern 2003 – 2004 noterar vi när varje ny fågel för säsongen dyker upp i äppelträdet.

Det som räknas är att fåglarna varit framme i eller vid trädet för att äta av det som bjuds.

Under de år vi ”bokfört” rör det sig om 15 till drygt 20 olika arter, förra året 23 stycken.

I år började vi mata våra flygande små vänner i mitten av oktober.

Vintern har ju varit speciell med snö som kom ganska tidigt och som sedan legat kvar hela tiden. Vi har haft 60 – 70 cm snö ute på gårderna där det ju blåst, och mycket mer där snön har drivit ihop. Kylan har ju dessutom varit mycket svår. Detta har inneburit att vi i år har svikit våra småfåglar under två tuffa månader, januari och februari. Det är länge sedan vi varit borta så länge från Högalund en vinter.

Trots detta har antalet besökande arter varit riktigt god. Vi har fram till nu, lika med manusstopp för Söderöposten i april, noterat 22 arter. Även i år var det en talgoxe som var först på plats. För vintern 2010 – 2011 ser det än så länge ut så här:

14 oktober talgoxe, blåmes, nötväcka och domherre

15 oktober nötskrika

16 oktober talltita, svartmes, grönfink

22 oktober bofink, hackspett, skata

23 oktober gråsiska

24 oktober tofsmes

1 november nötkråka

30 december stjärtmes

3 januari liten hackspett (ny)

19 mars gulsparv

24 mars koltrast, bergfink

28 mars bofink (igen)

14 april grönsiska

17 april steglits

Domherrarna och -damerna har varit många i år jämfört med tidigare. Kanske kan de ha flyttat från Mjolk-Viktors Aina Jansson i Svartnö till oss, nu när Aina inte längre finns och kan mata dem. Aina hade alltid gott om domherrar, vi nästan inga.

Nötskrikor har vi också haft väldigt gott om. Det är på både gott och ont. De är ganska vackra, men de nöjer sig tyvärr inte med att äta av de frön som faller till marken utan kalasar också på de småfåglar de kan komma åt. I år har vi också haft skatbesök, vilket är nytt för oss. De brukar hålla sig nere i byn.

Den 1 november fick vi ett glädjande återbesök av en nötkråka, dock bara ett besök. En nykomling för i år är ett exemplar av mindre hackspett, som vi aldrig haft besök av tidigare. Den är visserligen inte helt ovanlig, men ändå.

Av dem som vi mött tidigare är saknar vi än så länge bara rödhake. Kanske den dyker upp innan säsongen är slut, den brukar vara sen.

Koltrasen har börjat sjunga (12 april). Bofinken har vi noterat två gånger, dels den 22 oktober och sedan den 28 mars, gissningsvis före och efter den långa flytten. Noterad två gånger.

Det är klart att det även i år gått åt en del fågelmat, även om det är mindre än förra året. Men vilket härligt sällskap det är för oss, och förhoppningsvis är det också till nytta för småfåglarna.

Maria och Bengt Skagersjö
Högalund, Tuskö

Reds anm.: Sädesärlan kom den 21/4 och rödhaken den 18/4

Högalund

Foto: Bengt Skagersjö

Söderöns Hembygdsförening

Söderöns Hembygdsförening
c/o Hans Tibell
Lotsholmen
742 91 ÖSTHAMMAR
Plusgiro 15 28 61-1

Styrelse	Telefon	E-post
Hans Tibell	70055 el. 08-659 47 75	neisti-2004@telia.com
Viveka Westman	70028 el. 08-15 86 12	westsson@tele2.se
Bengt Skagersjö	070-51 654 52	bengt.skagersjo@telia.com
Ulla-Britt Jansson	320 31	xrizter@telia.com
Christer Mattsson	704 90	
Margit Bergström	324 64	
Anders Westerberg	323 75 el. 070-222 03 81	familjenwesterberg@telia.com

Ersättare
Robert Carlsson 703 41 robert_carlsson@telia.com
Agnetha Eriksson 701 35
Anna-Britt Mattsson 321 87
Hans Gustavsson 416 46
Karin Hörner Andersson 70072

Revisorer
Margaretha Mattsson 321 59
Lage Löwén 702 59

Ersättare
Mats Jorlin 701 62

Valberedning
Arne Westerberg 700 24
Mats Frylmark 702 10
Patrik Westerberg 700 24